

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ І ЖУРНАЛІСТИКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. ректора

проф. В.П. КРАВЕЦЬ

17 березня 2025 року

ПРОГРАМА

**додаткового вступного випробування до аспірантури
для здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності С 7 Журналістика**

Тернопіль- 2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма додаткового вступного випробування складається з пояснювальної записки, орієнтовного переліку питань, критеріїв оцінювання та списку рекомендованої літератури.

Додаткове вступне випробування – це професійно зорієнтоване випробування абітурієнта, що має на меті перевірити рівень сформованих знань і навичок майбутнього науковця, які засвідчують його готовність опановувати журналістський фах і здатність виконувати наукові завдання та виявляти креативний потенціал, а також інші важливі професійні якості. Завдання спрямовані на визначення у вступників рівня знань матеріалу, наукової термінології, сучасних теорій та методів журналістської діяльності; здатності і готовності застосовувати теоретичні знання на практиці, які абітурієнт вивчав, здобуваючи ОКР «магістр» з інших галузей знань.

У межах кожної теми абітурієнт повинен знати, а, отже, визначати поняття і основні категорії, наводити приклади, пояснювати, обґрунтовувати, визначати, порівнювати, застосовувати знання, робити висновки тощо, застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності; проілюструвати наявність умінь налагоджувати гармонійні стосунки із співбесідниками на основі поваги до людини як найвищої цінності, розумові здібності та якості особистості (пізнавального інтересу, спостережливості, уяви, уваги, пам'яті), прагнення до самоосвіти, самовдосконалення, самооцінки та самореалізації у різних видах діяльності, наявність наукового світогляду, сформованість емоційно-ціннісного ставлення до себе, до інших людей, до загальнолюдських духовних цінностей.

Вступне додаткове випробування проводиться усно. Абітурієнт обирає один із запропонованих екзаменаційних білетів, у якому передбачено два питання. Відповіді на питання абітурієнти дають в усній формі. Під час вступного випробування абітурієнтові можуть бути поставлені питання, які мають за мету розкрити його загальний інтелектуальний розвиток (у рамках програми попередньої підготовки).

Абітурієнту може бути запропоновано розповісти про власне бачення стану і перспектив сучасної журналістики, відповісти на запитання, чому саме він обирає для себе цей науковий напрямок.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

1. Аналітична журналістика та її місце в сучасних друкованих та інтернет медіа. Особистісний чинник у сучасній українській аналітиці.
2. Позиція журналіста. Професіоналізм і політична доцільність. Професіоналізм і почуття самозбереження. Професіоналізм і комфорт.
3. Способи юридичного захисту журналіста.
4. Взаємопроникнення інформаційних та аналітичних жанрів. Прийоми і методи. Необхідність та професійні обмеження.
5. Аналітичний звіт. Особливості жанру. Створення тексту в жанрі аналітичного звіту.

6. Рецензія. Жанрові ознаки. Структурні елементи і типологічні групи рецензій. Засоби вираження оцінки. Необхідні умови написання рецензії.

7. Аналітична кореспонденція. Специфіка жанру. Правила роботи над аналітичною кореспонденцією.

8. Коментар як метод і як жанр. Жанрові ознаки. Структура коментаря. Коментар як жанр журналістики.

9. Огляд. Своєрідність предмета, цілей, методів огляду. Особливості роботи над цим жанром. Огляд як жанр журналістики.

10. Група специфічних соціологічних жанрів: соціологічне резюме, моніторинг, рейтинг. Особливості роботи над жанрами, в основі яких лежить соціологічне дослідження.

11. Жанрова своєрідність статті. Види статей. Особливості аргументації в полемічній статті. Правила створення тексту статті. Стаття як жанр журналістики.

12. Предмет, цілі, методи «розслідувальної журналістики». Види журналістських розслідувань та правила роботи.

13. Лист. Характерні ознаки жанру. Види листів. Сповідь. Жанрові особливості. Феномен публічного одкровення. Роль журналіста в підготовці до друку матеріалів у жанрі листа і сповіді.

14. Прогноз і версія. Специфіка жанрів. Методи прогнозування. Метод «домислу» в жанрі версії.

15. Специфіка репортерської професії: основні складові та критерії. Творчо-виробничі аспекти сучасної репортерської діяльності.

16. Репортер і редакційна політика. Етапи виконання редакційного завдання.

17. Збір інформації та стандарти поведінки репортера в екстремальних умовах. Безпека життєдіяльності репортера.

18. Робота з інформаційними джерелами. Власні інформаційні джерела репортера. Інтернет як джерело інформації.

19. Функції інформаційних агентств. Історія їх виникнення.

20. Особливості роботи журналіста інформаційного агентства (вміння працювати у жорсткому темпі, швидко і логічно мислити, добувати інформацію у складних умовах, оперативність, об'єктивність, інформаційна насиченість).

21. Жанрове призначення та особливості замітки. Жанрові особливості замітки.

22. Поняття про звіт як інформаційне повідомлення про роботу та перебіг заходу. Призначення та жанрові особливості звіту.

23. Визначення поняття «інтерв'ю» та історія його виникнення. Особливості функціонування інтерв'ю у сучасних ЗМІ.

24. Інтерв'ю як метод одержання інформації та його форми (інформаційне інтерв'ю, оперативне, бліц-опитування, інтерв'ю-розслідування, інтерв'ю-портрет, креативне інтерв'ю (бесіда, діалог). Класифікація інтерв'ю.

25. Репортаж як «королівський» жанр журналістики.

26. Перспективні напрямки розвитку радіомовлення.
27. Радіо і суспільство, радіожурналіст і слухач.
28. Новітні технології радіомовлення.
29. Поняття «телебачення», «телевізійна журналістика». Телебачення в системі ЗМІ.
30. Тенденції розвитку українського телебачення. Телебачення як вид мистецтва.
31. Спільні та відмінні риси телебачення з театром. Спільні та відмінні риси телебачення з кінематографом.
32. Сучасний стан українського телебачення. Перспективи розвитку українського телебачення.
33. Специфічні особливості сучасного телебачення. Виразальні засоби сучасного телебачення.
34. Колективний і синтетичний характер творчості на телебаченні.
35. Творчі і технічні професії на телебаченні.
36. Роль особистості на телебаченні. Поняття телевізійного образу. Шляхи створення образів на телебаченні.
37. Етичні принципи в тележурналістиці.
38. Художньо-публіцистичні жанри в сучасному медіапросторі України.
39. Сучасна українська есеїстика та найвідоміші її представники. Жанрові ознаки.
40. Жанр відкритого листа як можливості вираження авторського начала.
41. Щоденник як різновид есеїстично-філософської публіцистики.
42. Нарис. Визначення жанру. Історія жанру. Композиція нарису. Художні та публіцистичні прийоми.
43. Сатиричні художньо-публіцистичні жанри. Мовностилістичні особливості сатиричних художньо-публіцистичних жанрів. Класифікація сатиричних жанрів.
44. Жанрові ознаки фейлетону. Різновиди фейлетону: адресний, документальний та узагальнювальний.
45. Памфлет. Жанрові ознаки. Історія жанру. Сюжетність у памфлеті та авторська позиція.
46. Функція соціальної критики у памфлеті та образність. Сарказм та іронія. Відкрите (пряме) та завуальоване (непряме) викриття у памфлеті.

КРИТЕРІЙ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка «Зараховано» виставляється тоді, коли абітурієнт показує, що він на належному рівні засвоїв програмний матеріал, грамотно й по суті його викладає, застосовує його на практиці; самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу; уміє співставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію, у відповідях на питання допускає неprincipiові помилки, які сам здатен виправити, вміє застосовувати вивчений матеріал для рішення стандартних

завдань, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень.

Оцінку **«Незараховано»** абітурієнт отримує, якщо він володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що у сукупності становлять менш 2/3 обсягу програмного матеріалу, визначення основних наукових понять дає формально, без розуміння змісту, викладає їх уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку лише на елементарному рівні; відтворює лише незначну частину матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення.

ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Білий О. Проблеми інформаційного суспільства України у дзеркалі української журналістики . К., 2006.
2. Вайшенберг З. Новинна журналістика: Навч. Посіб. К.: Академія Української преси, 2004. 262 с.
3. Гриценко О., Кривошея Г., Шкляр В. Аналітика, експертиза, прогнозування: Монографія . К. : Наша культура і наука, 2003. 614 с.
4. Джеймс, Лалл. Мас-медіа, комунікація, культура. Глобальний підхід. К. : Вид-во „К.І.С”, 2002. 264 с.
5. Житарюк М. Г. Соціокультурна модель журналістики : традиції і новаторство : монографія. Львів : Простір-М, 2008. 416 с.
6. Загнітко А. П. Основи дискурсології. Донецьк : ДонНУ, 2008. 194 с.
7. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми: наук.видання. К. : Нічлава, 2006. 100 с.
8. Засоби масової інформації зарубіжних країн : ретроспективний бібліографічний посібник. К. : ВПЦ «Київський університет», 2004. 253 с.
9. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.
10. Засоби масової комунікації: формування інформаційного суспільства : монографія. К. : КиМУ, 2010. 320 с.
11. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини. К. : Освіта, 1999. 351 с.
12. Зернецька О. Нові засоби масової комунікації. К., 1993.
13. Іванов В.Ф. Контент-аналіз : Методологія і методика дослідження : навч. посіб. К. : ІСДО, 1994.
14. Іванов В.Ф. Соціологія журналістики : навч. посіб. К. : РВЦТ «Київський університет», 1998.
15. Квіт С. Масові комунікації: Підручник К. : Вид. Дім „Києво-Могилянська академія”, 2008. 208 с.
16. Корнєв М. Н., Фомічова В. М. Психологія масової поведінки. К., 2000.

17. Куляс І. Ефективне виробництво теленовин: стандарти інформаційного мовлення. Професійна етика журналіста-інформаційника : практ. посіб. для журналістів. К. : Інтерньюз Україна, 2006. 120 с.
18. Медіа-право : для студ. ф-тів/від-нь журналістики. К. : Київ. типографія, 2007. 280 с.
19. Москаленко А.З. Теорія журналістики : навч. посіб. К. : Екс об, 2002. 336 с.
20. Основи масово-інформаційної діяльності : підруч. К., 1999. 634 с.
21. Павлюк Л. Знак, символ, міф у масовій комунікації. Львів : ПАІС, 2006.
22. Пашніна О. Відповідальність журналіста під час висвітлення військових конфліктів (на прикладі інформування про війну в Іраку телемережею CNN). *Теле- та радіожурналістика : зб. наук. пр.* Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2010. Вип.9. Ч. 1. С. 232-236.
23. Потятиник Б. Медіа: ключі до розуміння. Серія : Медіакритика Львів : ПАІС, 2004. 312 с.
24. Прилюк Д. М. Спостереження і дослідження фактів журналістом. К., 1974. 104 с.
25. Право і мас-медіа: судові позови до ЗМІ та журналістів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 11 лип. 2006 р. К., 2007. 176 с.
26. Психологічний словник. К. : Вища школа, 1982. 216 с.
27. Путівник ретельного журналіста. К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. – 176 с.
28. Різун В. В. Маси. К. : ВПЦ „Київський університет”, 2003. 118 с.
29. Різун В. В., Скотникова Т. В. Методи наукових досліджень у журналісти-кознавстві. К. : Преса України, 2008.
30. Різун В. В. Теорія масової комунікації : Режим доступу до ресурсу : // <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=1>
31. Романюк Оксана. Про папараці і справжніх репортерів// <http://www.mediaosvita.com.ua/material/1325>
32. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет. К. : Києво-Могилян. акад., 2008. 407 с.
33. Телебачення спецоперацій. Маніпулятивні технології в інформаційно-аналітичних програмах українського телебачення : моніторинг, методи визначення та засоби протидії : рекомендації щодо принципів відкритої редакційної політики телеканалів. К. : Телекритика, 2003. 266 с.
34. Телекритика [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Електрон. дані та прогр. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua>. – Назва з екрану.
35. Толкачова Н. Звичаєве право : Навчальний посібник. К. : ВПЦ „Київський університет”, 2006. 367 с.
36. Українське журналістикознавство. Дисертаційні дослідження, 1982-2000 рр. : бібліограф. покажчик / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики; Укладач Б. І. Черняков. К., 2000. 63 с.
37. Халер М. Пошук і збір інформації : навч. посіб. К. : АУП : Центр Вільної Преси, 2006. 308 с.

38. Холод О.М. Соціальні комунікації: соціо- і психолінгвістичний аналіз: навч. посіб. Львів : ПАІС, 2011. 288 с.
39. Чічановський А. А. Новина в журналістиці. К. : Грамота, 2003.
40. Шаповал Ю. Г. Мистецтво журналізму : монографія. Львів : Б. в., 2007. 320 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
 2. <http://www.lib.rada.gov.ua> – Національна парламентська бібліотека України.
 3. <http://www.jorn.univ.gov.kiev.ua> – Інститут журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка.
 4. <http://www.lib.com.ua> – Електронна бібліотека України.
 5. <http://www.lib.org.ua> – Українська бібліотека.
- <http://www.ukrlibworld.kiev.ua> – Бібліотечний світ України.